

Omarbetning av skriften ”Schakta säkert”

I syfte att förmedla kunskap om hur man utformar och utför schaktningsarbete på ett säkert sätt, har skriften ”Schakta säkert” omarbetats.

Bakgrund

Att gräva i jord innebär ett risktagande. Schaktning som görs med för låg säkerhetsmarginal har bland annat orsakat ras i schakt-slänter och brott i stödkonstruktioner. Många har fått allvarliga konsekvenser, ibland med dödlig utgång. Att hamna under jordmassor från en 1-2 m djup jordschakt motsvarar att få 2-3 ton över sig, vilket är tillräckligt för att orsaka stora mänskliga skador och i värsta fall kväva en människa. Det krävs därför kunskap, erfarenhet och uppmärksamhet för att schakta i jord på ett säkert sätt.

En förutsättning för säker schaktning är att de geotekniska förhållandena klarläggs redan på projekteringsstadiet och att dessa följs upp under arbetets gång. Säker schaktning kan dessutom bara uppnås om arbetena leds och genomförs av tillräckligt kunnig och erfaren personal som följer upp jord- och vattenförhållandena och anpassar arbetssättet efter dessa. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete får schaktningsarbeten påbörjas och utföras endast under ledning av kompetent person. Det finns en tendens att risker på byggarbetsplatsen underskattas och att brister inte upptäcks eller att de som upptäcks inte åtgärdas. För att uppnå en säker arbetsmiljö krävs därför:

- kompetensutveckling genom råd och utbildningar
- att både arbetsgivare och anställda följer de regler och anvisningar som finns och slår larm vid brister
- att kunskap och råd görs lättillgängliga, exempelvis genom skrifter och information på webbplatser

Entreprenörsskolan inom Sveriges Bygginstrumenter har tillsammans med branschföreträdare tagit fram en utbildning för de som ska leda schaktarbeten, kursen *Säker schakt*. I kursen hänvisas och används bland annat skriften *Schakta säkert* som gavs ut första gången 2003 av Arbetsmiljöverket och Statens geotekniska institut (SGI) gemensamt. Vid arbetet med framtagandet av kursmaterialet framkom att det fanns behov av att omarbete *Schakta säkert* med hänsyn till nu gällande lagar och förordningar samt att det kommit synpunkter från branschen att vissa delar av innehållet kunde misstolkas.

Syfte

I syfte att åstadkomma en säker arbetsmiljö vid schaktning i jord har skriften *Schakta säkert* omarbetats. Skriften följer nu gällande regler, lagar och förordningar och harmoniserar med innehållet i kursen *Säker schakt*. Skriften vänder sig till den som ansvarar för schaktarbeten (kallad schaktansvarig) och de som arbetar på byggarbetsplatsen, till exempel platschef, Byggarbetsmiljösamordnare Utförande (BAS-U), arbetsledare, grävmaskinister, kontrollanter och skyddsombud. Den vänder sig även till andra som vill få större kunskap, aktualisera sina kunskaper och för att få stöd i sin kommunikation till den blivande byggarbetsplatsen.

Genomförande

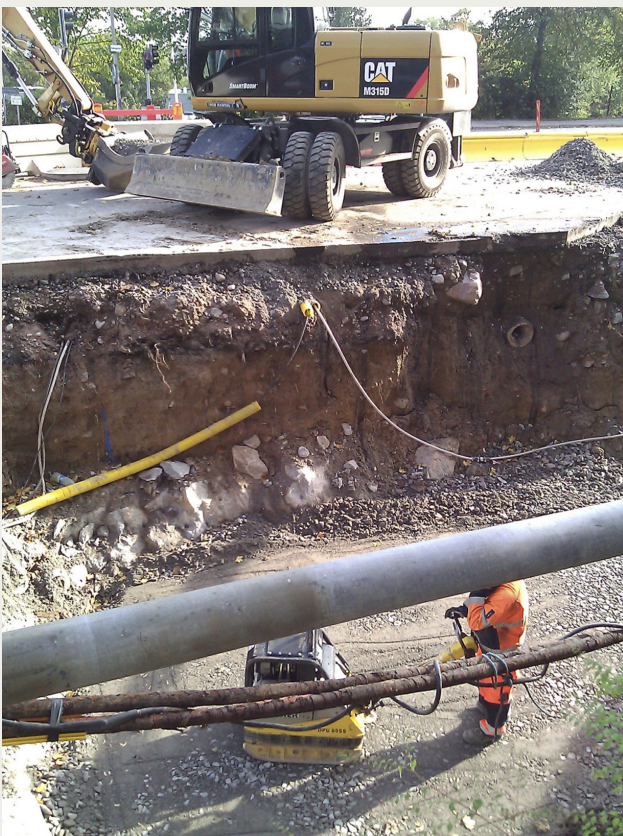
Med stöd från SBUF, NCC, Peab, Skanska, Sveriges Bygginstrumenter, Svevia och Trafikverket har arbetet utförts av Karin Lundström, Wilhelm Rankka och Karin Odén på SGI. Arbetet har utförts i samarbete med en referensgrupp med representanter från branschen.

Resultat

Arbetet har resulterat i en helt omarbetad version av skriften *Schakta säkert*. Skriften inleds med en introduktion till de risker som föreligger vid schaktarbeten. Därefter beskrivs våra olika jordarter och deras egenskaper, vilka regelverk som styr dimensionering av schakter, hur man skapar en god arbetsmiljö, förutsättningar för att schakta med slänt respektive stödkonstruktion

Denna schakt rasade på grund av att man utförde en alltför lång schaketapp i förhållande till jordarnas tekniska egenskaper och anvisningarna i framtagna handlingar.

Vibrationer och tunga laster i närheten av schaktslänter kan orsaka ras, speciellt om slänterna är branta. I blockrika jordar finns även en risk för blockutfall.

och slutligen beskrivs hur schaktarbete bör övervakas. Varje avsnitt inleds med en kortare text som sammanfattar de väsentliga delarna. I bilagor finns blandat annat checklistor att använda före produktionsstart och under det dagliga schaktarbetet.

Slutsatser

Det finns nu framtaget kunskap och råd hur man utför schaktning på ett säkert sätt. Tillsammans med kursen *Säker schakt* utgör skriften *Schakta säkert* ett bra och lättillgängligt underlag för att stötta de som på något sätt arbetar med schakter i jord.

Ytterligare information

Kontaktpersoner:

Karin Lundström, SGI, tel 013-20 18 10,

e-post: karin.lundstrom@swedgeo.se

Sven Liedberg, SKANSKA, tel 010-4484850,

e-post: sven.liedberg@skanska.se

Litteratur:

- Schakta säkert – säkerhet vid schaktning i jord. AB Svensk Byggtjänst, eISBN 978-91-7333-737-3, Författare: Karin Lundström, Wilhelm Rankka, Karin Odén, 125 sidor, 350 kr exkl moms, kan laddas ner gratis från www.swedgeo.se och från www.sbuf.se i projektnummer 12914.

Internet:

www.swedgeo.se, www.byggtjanst.se/, www.sbuf.se